

KENNASAMBAND
ÍSLANDS

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8 - 10
150 Reykjavík

Reykjavík, 31. október 2022

Efni: Umsögn Kennarasambands Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996 (áminningar og setning embættismanna um stundarsakir), þskj. 41, 41. mál.

Kennarasamband Íslands (KÍ) hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996 (starfsmannalög). Í frumvarpinu eru m.a. lagðar til þær breytingar á lögunum að 21. og 44. gr. laganna falli brott. Breytingarnar miða að því að fella niður þá skyldu forstöðumanns að áminna starfsmann með formlegum hætti vegna brots á starfsskyldum eða þegar starfsmaður hefur ekki staðið undir þeim kröfum sem leiða af starfi hans.

KÍ mótmælir þeim breytingum sem lagðar eru til með frumvarpinu enda felst í áminningarferli skv. 21. og 44. gr. mikilvæg réttarvernd til handa ríkisstarfsmönnum þegar kemur að uppsögnum. Með núgildandi starfsmannalögum voru gerðar ákveðnar breytingar varðandi uppsagnir ríkisstarfsmanna sem byggðu að miklu leyti á sömu sjónarmiðum og fram koma í frumvarpinu sem nú er lagt fram.¹ Lítur KÍ svo á að tekið hafi verið tillit til þessara sjónarmiða þegar lögunum var breytt árið 1996 og að ekki sé þörf á endurskoðun enda hafi ekki orðið slíkar breytingar á rekstri eða starfsmannahaldi ríkisins að réttlætt geti brotthvarf áminningarferlisins. Enn þarf að verja ríkisstarfsmenn gegn yfirburðarstöðu vinnuveitenda sinna sem eru auk þess stjórnvöld og þeirri hættu á að geðþóttaákvæðanir valdhafa geti ráðið því hvort starfsmaður haldi starfi sínu eða ekki. Nýlegt dæmi á íslenskum vinnumarkaði sýnir að uppsagnarvernd starfsmanna, hvort sem er á opinberum eða almennum vinnumarkaði, er gífurlega mikilvæg sbr. hópuppsagnir eins stærsta stéttarfélags landsins.

Það er alveg ljóst að fáir komast í gegnum heila starfsævi án þess að gera mistök og fáir starfsmenn geta ávallt skilað fullkomnu dagsverki. Að ríkisstarfsmenn eigi það á hættu að slíkt geti leitt til uppsagnar án þess að starfsmenn fái tækifæri til að bæta sig í starfi er veruleg aðför að réttarvernd þeirra. Slík uppsögn bryti jafnframt gegn öllum helstu meginreglum stjórnsýsluréttarins þ.á.m. meðalhófs- og andmælareglu. Ef starfsmaður stendur sig ekki í starfi ber að taka á því með viðeigandi hætti, leiðbeina honum og gefa honum kost á að bæta sig í starfi. Þá verður að gera þær kröfur að góður stjórnandi taki jafnóðum á þeim málum sem upp koma í mannauðsmálum stofnunar og láti þau ekki safnast upp þar til í óefni er komið.

¹ Í frumvarpi til laga nr. 70/1996 kom fram að markmiðið með endurskoðun á eldri starfsmannalögum nr. 38/1954 væri að auka hagkvæmni í ríkisrekstri, stuðla að bættri þjónustu hins opinbera, gera starfsmannastefnu ríkisins skýrari og bæta samkeppnishæfni. Þingskjal 650 – 372. mál, 120. löggjafarþing (1995-1996).

Hafa verður í huga sérstöðu ríkisstarfsmanna skv. lögum t.d. hvað varðar takmarkanir á verkfallsrétti, tjáningarfrelsi og atvinnufrelsi þeirra. Auk þess eru opinberar stofnanir og starfsmenn þeirra bundin af lögum og hagsmunum almennings við alla ákvarðanatöku ólíkt því svigrúmi sem almennir starfsmenn njóta við sín störf. Allt þetta kallar á aukna réttarvernd ríkisstarfsmanna.

Starfsfólk og stéttarfélag á almennum vinnumarkaði hafa í gegnum árin horft öfundaraugum til áminningarferlisins skv. starfsmannalögum. Það hefur verið hluti af kjarabaráttu almenns starfsfólks að það njóti meiri verndar þegar kemur að uppsögnum, t.d. að gerð sé krafa um áminningu áður en til uppsagnar kemur, að uppsagnir séu rökstuddar og þær byggðar á málefnalegum sjónarmiðum. Margir vinnuveitendur á almennum vinnumarkaði notast við sambærilegar reglur og gilda á opinberum vinnumarkaði varðandi áminningar jafnvel þótt þeim sé það ekki endilega skylt. Verði frumvarpið að lögum búa ríkisstarfsmenn þannig hugsanlega við lakari réttarvernd en almennir starfsmenn með vísan til þessa sem og dómaframkvæmdar varðandi uppsagnir á almennum vinnumarkaði. Jafnframt er áfram gerð krafa um áminningarferli í kjarasamningum starfsmanna sveitarfélaga og munu þeir því njóta betri réttinda en ríkisstarfsmenn verði frumvarp þetta að lögum.

Kennarasamband Íslands lítur þannig á að frumvarpið feli í sér verulega aðför að réttindum ríkisstarfsmanna. Leggst sambandið gegn því að frumvarpið verði að lögum. Þegar um er að ræða jafn veigamiklar breytingar þarf að fara fram nauðsynleg samráð, undirbúningur, greining og vinna. Þörfin fyrir slíkt lýsir sér hvað best í því að frumvarpið gerir ráð fyrir því að fella áminningarferli gildandi starfsmannalaga alfarið niður án þess að nokkuð annað komi í staðinn né að kveðið sé á um það í lögum hvaða reglur gildi þegar taka á ákvörðun um uppsagnir ríkisstarfsmanna. Yrði breytingin sem lögð er til í frumvarpinu að lögum mundi það hafa þau áhrif að draga úr skýrleika um það hvaða reglur gilda við uppsagnir ríkisstarfsmanna.

Virðingarfyllst
f.h. Kennarasambands Íslands

Magnús Þór Jónsson
Formaður Kennarasambands Íslands

Anna Lilja Sig.

Anna Lilja Sigurðardóttir
Lögfræðingur Kennarasambands Íslands